

Csepeli György

A vihar kapujában

Szeptember 23. szombat

Ma délután ott téblábolok törzshelyem, a Parlament Cafe körül a Vértanúk tere és a Kossuth Lajos tér sarkán, szemben Nagy Imre szerencsétlenre sikerült szobrával. Hallgatom a háttérből hozzám elérő szomorú dalt Erdélyről, ott veszett véreinkről, a vereségről. Hozzám lép egy férfi, vállán hatalmas nemzeti zászló, oldalán tarisznya. Mosolyog rám, de első pillanatban megijedek tőle, hiszen nevemen nevez, s ki tudja miféle előítéletei lehetnek, melyekből könnyen pofon, ütés, köpés eredhet. Egyszer vertek meg életemben nyilvánosan, a hetvenes években, március 15-én, akkor egy nemzeti színű kokárdába öltözött bőrkabátos férfi adta az első ütést. Titkosrendőr lehetett, s identitását nem rejtő kollégái gumibottal támadtak rám, vertek végig a Petőf Sándor utcán, egészen a Deák térig.

Azóta pavlovi feltételes reflexeim vannak minden tömegrendezvényvel kapcsolatosan, s mi tagadás, a rendőr egyenruha látványa is riaszt. A mosoly azonban most igazi volt, s barátságos beszélgetés kezdődött közöttünk. Kérdeztem, hogy a 64 vármegye mikor tér végre vissza, amire csak legyintett. Arra hivatkozott, hogy az ő nemzeti érzékenységét a nemzeti érzéketlenség bántja, felesége apja politikai fogoly volt, sokat szenvedett. Mondtam, hogy mások, meg más okok miatt szenvedtek, mire azt válaszolta, hogy mindenkinek a maga sebe fáj. Felvettem, hogy Dél-Afrikában a feketék és a fehérek ki tudták beszélni a kölcsönösen egymásnak okozott fájdalmakat, de példám láthatóan nem érdekelte. Különben is elege van az indoktrinációból, tette hozzá. Kérdeztem, hogy miért hitte el a meséket annak idején, mire azt mondta, nem hitte el. Végig barátságos és kooperatív volt a viszonyunk, de láttam, reménytelen lenne egyetértésre törekedni.

Ami ezekben a napokban zajlik a Kossuth téren, annak lényegileg nincs köze a korában itt történetekhez, de ha belegondolunk a motivációkba, talán találunk hasonlatosságokat. Ez a tér színpad, melyre egymást váltva, időről-időre fellépnek a magyar társadalmat megosztó politikai kulturális erők megszemélyesítői. Ki tudja, mióta nincs meg a legkisebb közös

Csepeli György: A vihar kapujában www.csepeli.hu

többszörös a magyar társadalomban, s hol erre, hol arra hajlik a libikóka, hogy tériszonnal töltse el azt, aki éppen felül van, s szorongással azt, akinek pozíciója lefelé tart. Akik ezeknek a napoknak a forgatókönyvet írták, azok nagyon jól tudták, hogy miféle sérelmekre kell rájátszaniuk, s a magyar politikai kultúra melyik válfaját kell ide idézniük, mégha tökéletesen tévedtek is, ha azt hitték, hogy itt, ezen a téren, majd megismétlődik 1956 csodája. Semmi sincs azokból a feltételekből, amelyek kiváltották annak idején a forradalmat. Nincs idegen megszállás, nincs elnyomás, nincsenek nemzeti sérelmek, nincs nyomor, nincs lelkiismeretfurdalásos baloldali értelmiség, és nincs frusztrált jobboldali középosztály. Perverz gondolat volt erre a sok nincs-re építve egy forradalmi színjátékot rögtönözni.

Este 10 óra van, amikor ezeket a sorokat írom, tízezrek vannak kint a téren, nézem őket a tévében. Jó az idő, fogy a perec, piknik hangulat van az FM véráztatta árkádjai alatt.

Vidéken vagyunk. Kéthetes kisifiamat etetem, közben nézem a televíziót. Riaszt amit látok, jóval inkább riasztz, mint az, amit a helyszínen láttam. Arra gondolok, hogy most jött el a politikai apró munka ideje, amikor minden féllal leül a hatalom, mindenkivel konzultál, s addig senki sem áll fel a tárgyalóasztaltól, míg egy mindenki számára elfogadható megoldás nem születik. Végül is nem életről és halálról, hanem mint Gerő András Friderikusz Sándornak mondta, privilégiumokról való lemondásról van szó.

Szeptember 24. vasárnap

Gyönyörű őszi nap. A Balaton vizében kacsák, sirályok, hattyuk szánkáznak, hancuroznak, a nagyobbik gyerek majd megőrül értük, a kisebb egykedvűen alszik. A zöld Cezanne ecsetjére méltó. Nem tudok maradéktalanul örülni annak, amit látok. Lehet, hogy ez a látvány az igazi, s amit cinikus forgatókönyv végrehajtói csinálnak, az látszat, de ha így is van, nem tehetek, úgy, mintha csak a kacsá, napfény és zöld lenne. A látszat is lényeg.

Akaratok ütköznek. Ki ezt, ki azt akarja, ám biztos vagyok benne, hogy ami végül létrejön, azt senki sem akarta. A politika természete ilyen.

Az első forduló nem sikerült. A szombati csúcsművészt elmaradt, lefűjték a másik nagy színpadra, a Hősök terére összehívott tüntetést.

Csepeli György: A vihar kapujában www.csepli.hu

A magyar jobboldal képtelen beletörődni a vereségbe. Újra meg újra előjön ugyanazzal a tematikával, ugyanazzal a jelképrendszerrel, mutogatja ugyanazokat a sebeket. Ha csak ez hozza a Kossuth térre a tüntetőket, akkor a baloldal nyugodtan alhat. A jövő héten ki fog derülni, van-e valami más a történetek mögött.

Szeptember 25. hétfő

Hazafelé menet délután kinézek a Kossuth térre. Megint beleakadok egy ismerősbe, de nem kíván velem beszélgetni, zsíroskenyeret majszolva, sietve ellejt. A tér méltatlan az ország házához. A gyepek már sárga, nem is emlékeztet egykori zöld mivoltára, rengeteg a szemét, a Rákóczi szobor mögött kempingsátrak, bennük falatozó tüntetők, árusok peracet, jelvényt árusítanak, a kézzel írott feliratokban hemzsegek a helyesírási hibák. A szónokok egymást váltják, időnként ének és zene váltja a monológokat. Petíciók, felhívások, szózatok, átkozódások. Arra gondolok, hogy hol van a KÖJÁL, hol van az APEH, hol a Fővárosi Közterületfenntartó, s a rendőrök is, akik a strandon oly élénkek, ha egy fürdőnadrágos fényképészt kell megbilincselni, most egykedvűen hallgatják a különös beszédeket.

A lepusztult teret a villamos sínek oldaláról a külföldi tévéállomások közvetítő kocsijai határolják. Rossz belegondolni, hogy a képek, melyeket a kocsikról kocsányon lógó tányérantennák közvetítenek, mekkora kárt okoznak mindannyiunknak, többek között a tüntetőknek is.

Egyik kurzusomra készülve ezekben a napokban Szerémi György Magyarország romlásáról írt XVI. században írt krónikáját olvasom. A könyv a romlás évszázadokra érvényes receptjét adja. Legyen egy országban két párt, mely képtelen párbeszédre egymással, beszélhessen bárki, bármit, legyen tehetetlen a központi hatalom, s persze soha, senki, semmiért ne vállalja a felelősséget.

Szeptember 26. kedd

Ma elfogadta az Európai Bizottság a magyar konvergenciaprogramot. Románia és Bulgária 2007. január 1-től éppen olyan EU tag lesz, mint mi. Menyén 21-es malacikrek születtek. Egész nap csöng a mobilom, aggódó hangok. Nyugtatók mindenkit. Az akut problémák

Csepeli György: A vihar kapujában www.csepeli.hu

csitulni látszanak, ám a krónikus folyamat hosszabb távon újra meg újra begyulladással fenyeget. Nincs vége.

Szeptember 27. szerda

Reggel egy nagy amerikai informatikai cég vezetőjével reggelizem a Gellért szállóban. Felesége magyar, barátja a magyar informatikai ipart képviselő virginiai irodánk vezetője. Három napja van Budapesten, s máris beleszeretett. Nem ijedt meg a CNN riportjaitól.

Kora délután a Kossuth tér felé mentem haza. Nem voltak sokan a tüntetők. A tüntetésre ráférne egy kis K+F. A szónokok kísértetiesen utánozzák egymást, mintha egyetlen ember írta volna az összes szónoklatot, ugyanazok a témák, ugyanazok a motívumok. Ráférne Budapestre egy Hyde Park Corner, melynek semmiképpen sem szabadn itt lennie. A Népliget egyik kies sarkában minden nap összejöhetnének az elégedetlenkedők, s kereshetnék a megoldást. Ezt a teret meg fel kellene újítani, s a politikai giccsektől megszabadítva az ország szalonjává kellene átalakítani.

Fiatal antropológus kutatók sorozatát vezetem a Liberális sátorban. Egyik előadás jobb, mint a másik. Eleven, közvetlen kutatói élményen alapuló beszámolók, fantasztikus képek, videók. Kisebbségi csoportokat mutatnak be, melyeket kínozik a dilemma, hogy megmutassák-e magukat, vagy megfordítva, rejtőzzenek-e inkább. Identitásukat megmérgezi az öngyűlölet. Egyetlen megoldás van, az autonóm élet, a többségi elvárások elutasítása. A többség sokat tanulhatna a kisebbségektől.

Este a köztvé híradója mutatta a kormányülés kezdetét, amikor is a miniszterelnök elismerte, hogy nem hitt magában, nem hitt választóiban.

Szeptember 28. csütörtök

Nem kétséges, hogy a választásoknak már megvan a győztese. Friderikusz Sándornak hívják, aki nap mint nap, este 9 és 10 óra között párszáz ezer szerencsés néző előtt vezényli a „Rendszerváltás”c. opera záró részét. Azt hittem, az operának áprilisban vége szakadt, s új korszak kezdődik, az építés, az európaivá válás, a múlt múzeumba küldésének korszaka. S hirtelen kiderült, hogy szó sincs végről. A halott szocializmus körme még mindig nő.

Ma este Friderikusz Orbán Viktorral beszélt, aki régi ismerőse a jogi karról, kortársa, egykor talán barátja. Ennek ellenére a két embernek sikerült azt a látszatot kelteniük, mintha életükben először találkoztak volna. Maga az interjú nem volt különösebben revelatív. Orbán a tőle várható moralizáló diskurzust próbálta ráerőltetni a hitetlenkedő Friderikuszra, aki talán túlságosan is belement Orbán utcájába, s nem igen próbálkozott meg azzal, hogy jövőképet kérjen számot a múltra fókuszáló pártelnökön. De ezzel együtt is az interjú a magyar közszolgálati médiamunka egyik csúcsa, mint ahogy csúcsok voltak a megelőző napokon készült interjúk, melyekben sztárértelmiségiek beszéltek a furcsa polgárháborúról.

Szeptember 29. péntek

Reménytelennek látszik a párbeszéd. Véletlenül ma került kezembe Várhegyi Éva tanulmánya, mely a Mozgó Világ 9. számában jelent meg. A tanulmány megírása óta bekövetkezett események különös fénytörésbe heyezik a leírtakat. Nyilvánvaló, hogy ha lenne valódi párbeszéd, akkor azokról a kérdésekről kellene ellenzéknek és kormányoldalnak vitatkoznia, amelyeket Várhegyi Éva felvet. Ehelyett percnyi szenzációkról, metafizikai dimenzióba helyezett megválaszolhatatlan kérdésekről, lényegtelen, a kérdezés pillanatában multttá váló eseményekről beszélnek, írnak politikusok, a kommentátorok, médiamunkások. Ködöt fújnak, hangzavart támasztanak, igazolva Orbán magatartását, aki mint annak idején Kádár, széles ívben elkerüli a modern médiát, s inkább feleségére hallgat.

Ma este Gyurcsány Ferenc volt soron Friderikusz boncasztalán. Magabiztosan jósolt, miszerint a főváros és a fontos vidéki városok maradnak azokban a színekben, mint voltak, míg a falusi Magyarországot képviselő megyei listákon az ellenzék fog nyerni. Orbán luftballonja kipukkad.

Őrült rendszer, mely fél évvel a parlamenti választások után önkormányzati választásokat ír elő. Nem jutottunk volna idáig, ha az elmúlt négy évben nincs annyi választás, nincs permanens kampány. A weimarizálódás biztos receptje ez a rendszer, mely kizárólag a demagógiának, tömegámításnak, gátlástalan népbolondításnak kedvez. Jellemző, hogy az új Parlament képtelen volt egyezsége jutni annak érdekében, hogy ez a rendszer megváltozzon, s az országgyűlési választási ciklus félidejében legyenek az önkormányzati választások. Hankiss Elemér annak idején úgy képzelte, hogy a demokrácia tanulási folyamat, az ész

Csepeli György: A vihar kapujában www.csepeli.hu

győzelme a balítéletek felett. Ez a prognózis sajnos megbukott. A magyar demokrácia nem tanul, nem fejlődik, inkább regrediál, mint a megvert kisgyermek.

Pedig most zord idők jönnek. Nem elsősorban azért, mert a költségvetésből 1000 milliárnyi forint kerül remélhetőleg ki, hanem azért, mert ütött a tényleges teljesítményt nélkülöző, pusztán a létezés jogán vegetáló, a társadalom nyakán élősködő, közpénzt szívó szervezetek órája. Amit a privatizáció és piacositás elvégzett a gazdaságban, azt most az inség el kell végezze a közszférában. Ha a folyamat valamilyen okból megáll, nem megy végbe, akkor bekövetkezik a Hankiss által klasszikusan jellemzett „közlegelők tragédiája”, mely azért tragédia, mert mindenki jól akar járni a másik rovására, s végül mindenki belepusztul. A magyaroknak nagy gyakorlatuk van ebben, ezért nem zárható ki ez a forgatókönyv sem. A közlegelők tragédiájának ellenszere a kooperatvítás, a bizalomra alapozott kommunikáció, a haszon keresése, mely a másinak nem kár. Ez a lehetőség is nyitva áll, de csak akkor, ha a nyilvánosság, a civil társadalom, a diszfunkcionális közintézmények megnyomorítottjai és megszomorítottjai felismerik, hogy nincs tovább. Nem ők vannak a kórházakéért, a MÁV-ért, MALÉV-ért, a gomba módra elszaporodott egyetemekért, az irracionálisan elburjánzott önkormányzatokért, hanem megfordítva. Jogaik vannak, melyeket ugyanúgy kellene tudni érvényesíteniük, mint ahogy érvényesíteni tudják jogaikat a piacon, ahol ha becsapják őket, kártérítést kérhetnek, s ha rossz terméket, szolgáltatást kapnak, akkor átmehetnek egy másik szolgáltatóhoz, vagy betérhetnek egy másik boltba.

A csütörtöki patikasztrájk rossz jelzés volt. Nem azért mert egy vagy két órára bezártak a patikák, elvégre eleget vannak zárva ahhoz, hogy fel se tűnjön a későbbi üzletnyitás. A sztrájk azért volt rossz jelzés, mert a gyógyszerek vásárlói birkaként várakoztak a nyitásra, eszükbe sem jutott, hogy tiltakozzanak.

Szeptember 30. szombat

Kampánycsend.

Október 1. vasárnap

Délután megnyugtatóra szánt hírek szállonganak, de a helyzet jellegénél fogva megjósolhatatlan. Este 7-kor az ország első számú közjogi méltósága beszáll az elmúlt két hét

Csepeli György: A vihar kapujában www.csepeli.hu

eseményeinek interpretációjáért folytatott harcba, s egyértelműen állást foglal az egyik oldal mellett. Olajat önt a tűzre.

A botrány és zavar nélkül lefolyt önkormányzati választások kiváló lehetőséget képeztek volna a lezárásra, a párbeszéd megkezdésére ellenzék és kormányoldal között. Ehelyett az ellenzék folytatni akarja a harcot, esze ágában sincs a demokratikus politika forgatókönyve szerint viselkedni. Ausztriában országgyűlési választások zajlottak ma, ott a Néppárt láthatóan nem csinál tragédiát abból, hogy veszített. Nálunk elég egy illegitim módszerekkel megszerzett, meghamisított hangdokumentum ahhoz, hogy ürügyül szolgáljon a kormány megbuktatásához, amihez ráadásul nolens volens segédkezet nyújt az is, akinek képviselnie kellene a politikai nemzet egészét, melybe minden állampolgár beletartozik, függetlenül attól, hogy ki mit gondol az éppen aktuális ügyekről.

Éjfél előtt fél órával még nem lehet tudni, csak sejteni, ki lesz a győztes a fővárosban. A számlálás megállt, ami nem tekinthető normálisnak. Korábban nyilatkozott Orbán, aki láthatóan nem adta fel népszavazás-elméletét, s nyilatkozott Gyurcsány is, akinek nincs szándékában lemondani programja folytatásáról.

Az eredmények nagyjából megfelelnek az előrejelzéseknek, kivéve néhány vidéki várost és fővárosi kerületet, ahol koalíciós szempontból fájdalmas a vereség. Összefogással e vereségek egy részét el lehetett volna kerülni.

Minden televíziós csatorna közvetíti az eredmények feldolgozásának folyamatát, nyilatkoznak a házi politológusok, a riporterek ott vannak az egyes párrfőhadiszállásokon, nem rajtuk múlik, hogy se Tarlós, se Demszky nem bukkan fel, s a többiek is meglehetősen szordínóban nyilatkoznak. Várják a holnapot.